Gieysztor [illegible] (11/I 1791)

M O W A

[illegible]

G I E Y S Z T O R A

POSŁA WOIEWODZTWA TROCKIEGO

Na Sessyi Seymowey Dnia 11 Stycznia 1791 Roku

W nieprzytomności Nayiaśnieyszego KRÓLA Jmci

M I A N A.

[illegible]

O[illegible]

[illegible] ach, do [illegible] wielomówność, [illegible] [illegible]

[illegible] jak się teraz [illegible]

[illegible]

[illegible]

M O W A

JW. DOMINIKA

G I E Y S Z T O R A

POSŁA WOIEWODZTWA TROCKIEGO

Na Sessyi Seymowey Dnia 11. Stycznia 1791. Roku

W nieprzytomności Nayiaśnieyszego KROLA Jmci

M I A N A.

NAYIASNIEYSZE RZEPLITEY SKONFED: STANY!

OD początków nowo przybyłego wyboru, z dawnieyszym Nayiaśnieyszych STANOW złączenia się, różne w (deszłych materyach, do podniesienia głosu znaydowałem pobudki, słysząc iednak, na wielomówność, częsciey prożną, niżeli potrzebną, czas drogi wycienczaiącą tylekroć powtorzone narzekania; te nawet momenta, w których słuszność odezwać się nakazywała, w nadgrodę prożno strawionych, droższym niżeli wymowie poświęcałem. Dziełom; lecz gdy się zdarzało, że one exageracyom, nie zaś potrzebie były dogodne, i iam moiego nieotworzył przekonania; odważam się przeto dopiero, do tak ważney, iaka się toczy, przymowić materyi.

Nayiaśn. STANY przed tym ieszcze czasem, w którym mię ufność Woiewództwa mego, na te Reprezentantckie przeznaczyło urzędowanie od początków teraźnieyszego Seymu, iakie mieć mogłem, zbierałem wiadomości, i w nich co tylko dla moiey Oyczyzny upatrzyłem pomyślnego, moią i współ-Braci moich nazywałem szczęśliwość.

W ten czas: kiedy wolność Polską, do niegdyś trwałych, ptzywracaliście swobod, mężnym dawnych Polaków sercem, obcą odwracaliście przemoc, i iey niszczyliście Prawa, czułem iak radość moią

przenikała duszę, czułem tym więcey dla tego, że kiedyście to wszystko załatwili pomyślnie, świętość dawnych Prawa ustaw waszym będąc Przedniwokiem, w tym wszystkim zachowana była, cokolwiek, do Waszey Nayiaś: STANY exekucyi, a całego Obywateli społeczeństwa wiadomości, należeć mogło.

Kiedy potrzeba sił Kraiowych Zołnierzem, i znacznie powiększonym Podatkiem wspartą została, mimo różne wróżby, zapewniali się Obywatele w szczęściu, złożyli Podatki, z uymą nawet własnemu życiu wygody, w tey nadziei, że wypadki onych, razem ze wszystkich Dykasteryów od R. 1786. czynnościami będą im wiadome.

Dowiedzieli się w prawdzie, że iest wyznaczona do Examinowania Dykasteryów Deputacya. Te Prawa zachowanie cieszyło Obywateli; lecz kiedy od iey powinnego niesłyszeli zaskutecznienia, ani też czy świeżo obranych, czyli w Roku 1786. przeznaczonych, teraz potwierdzonych, w Dykasteryach nieznaydowali Osób, przerażeni zwłoką narzekać zaczeli, że Magistratury i Prawa w Exekucyi zaniedbane, Podatki, bez wiadomości gdzie się podziały, dotąd zostaią, a Zołnierz nie płatny, swoie obmierzać zaczyna powołanie.

Ten to iest powszechny pozostiłych w domach Braci naszych odgłos, którego przyczyny pierwsze ich szczęścia osłabiły nadzieie, Wam o nim Nayiaśn: STANY dawnego składu donoszę, a razem i do Was nowo-przybyłych odzywam się Kollegów, że temu zapobiedz należy.

Nayiaśn: Rzplitey Skonfed: STANY zbliżacie się do stanowienia Formy Rządu, i opisanie Seymików, nayprzód przedsiębierzecie! Cnotliwy to w prawdzie, i Kraiowi potrzebny zamiar, lecz te pierwsze poprzedzaiące potrzeby, któreście w Akcie związku Konfederacyi, pierwszą Narodu nazywaiąc siłą, Skarb, i Woysko, dla upewnienia Granic Kraiu, i wewnętrznego pokoiu, znaczuie powiększyli.

Te sił Naszych powiększenie, kiedy większey nad sobą wyciąga baczności, My o iey ze wszystkim prawie zapominaiąc, całą obrony Naszey, w napisać się maiących o Rządzie Tomach, zakładamy nadzieię.

N. R. S. S. mnie moie uczy przekonanie, że to iest słaby przeciwko Nieprzyiacielowi oręż; Wam zaś przeszło krytyczne dla Naszey Oyczyzny czasy, niech się staną świadkiem: wszakże i w ten czas Praw mieliśmy Wolumina, stałyż się one tarczą, lub obroną od postronnych

prze-

przewodzeń, rozbioru Kraiu, krwi Braci Naszych rozlewu, oraz zacnych w Narodzie Mężów więzienia, i maiątku zniszczenia?

Wspomniał tu na zaprzeszłey Sessyi szacowny Poseł Kijowski JW. Choiecki, że w R. 1768. Prawa Kardynalne stanęły, w R. zaś 1775. Kray rozebrano, a Prawa stoią; na tak okropne nieszczęśliwych czasów wspomnienie, wzdryga się natura, groza wspomnieć, żeśmy w ten czas o naszą czuć nie chcieli własność, lecz day Boże żebyśmy gorzey na siebie nie narzekali, kiedy więcey Praw stać będzie, a mniey iak iest teraz zostanie Kraiu.

Słyszeliśmy nieraz z ust szanownego Marszałka Konfederacyi Lit: JO. Xcia Jmci Sapiehy, że się Nam lękać trzeba pokoiu, żeby on między rozrożnionemi Potencyami zawarty, Naszemu nie przeszkadzał Seymowaniu, co ieśli nastąpi, a na Nas padnie los niepokoiu, Wolumina, i Tomy, losem Naszych staną się nieszczęść, kiedy one bitnego Zołnierza nie będą wsparte siłą, a cały Naród na łup Gwarantowego Nieprzyiaciela wydany stracić może wolność, i iey tylko znamiona, z narzekaniem na nieczułość Naszą, potomność wspominać będzie.

Nayiaśn: Rzplitey Skonf: STANY wspomniałem pierwey o Prawach, żeście one exekwuiąc zaniedbali, dla tego: że wyznaczywszy do Examinowania Dykasteryów Deputacyą, o iey i iey zaniedbaliście obowiązkach, lecz w tey słyszałem Swiątyni to, co ia mam za uprzedzenie, nie zaś za właściwy Przywiley, że Prawodawca mniey dbać na Prawo powinien.

Zgadzam się Nayiaśn: STANY że w Waszey iest mocy stanowić, i ustanowione kassować Prawa, ale też na wzaiem na to zgodzić się powinniście, że ustanowionym a nieskassowanym, pierwsza od was zależy Exekucya. Gdyż ieśli każdy Prawodawca swoim tylko rządził się upodobaniem, na coż Seym, Seymowi obowiązkow zostawował reguły? na coż dla Następców Naszych, pisać późniey zamyślamy warunki, kiedy tych Swiętość, tyle u ich, wiele dawne albo iak świeżo dla tey Izby przepisany porządek u Nas, znaczyć będą?

Nayiaśn: Rzplitey Skonf: STANY zrzućmy tę fałszywą z oczu Naszych zasłonę, a nie daiąc się żadnym powodować skłonnościom, ściśle Naszych pilnuymy obowiązków, pamiętaymy: żeśmy Obywatele, i Obywateli Dzieł Naszych winni rachunek. Są Prawa ieszcze nieskassowane, które na początku Seymu każdego, Dykasteryów examina i ich

Re-

Relacye, rachunki Skarbów, wybranie do Dykasteryów Osób, i opatrzenie Zołnierza nakazuią; Iest potrzeba która od tego nayprzód zacząć radzi, a ieśli to oboie mamy, czyż nie powinniśmy dać na nie względu.

N. R. S. S. Jeśli potrzeba tak ważna mniey znaczyć może, mieycie baczność na dawne, i przez Was ustanowione Prawa, któremiście Deputacyą wyznaczyli i do uczynienia Relacyów Dzień ostatni Mca Października Roku przeszłego *fixe* przeznaczyli; a ieśli Prawa na ten raz nie są dogodne, lepiey że one skassować, niżeli zaniedbać, które nie dla tego są ustanowioue, aby czczym były znaczeniem, i aby ich Exekucya dependować miała od woli kiedy się podoba, bo na tych twierdzach bespieczenstwo, pewność i spokoyność całey zawisła społeczności, tak dalece iż bez zmieszania wnętrznego porządku i zgorszenia powszechności, nie mogą bydź mniey uważonemi.

Dostrzegam Praw całości, gdyż mi Prawa i Insrukcya Woiewodztwa mego dostrzegać zalecaią, ulegam potrzebie, która całey Oyczyznie grozi nieszczęściem, co i was niech więcey odemnie przekonywa. Ja zaś co czuię w sobie mówię i do was:

N. R. S. S. użyicie nad sobą i miłą waszą Oyczyzną litości. opatrzcie siłę Kraiową uzbroionym Zołnierzem, daycie mu przyzwoitą wygodę, żeby mężnie od waszey ziemi mogł odpierać Nieprzyiaciela, a nayprzód mieycie wiadomość, o Dykasteryach, i o tym rządzie iaki iest dopiero, żebyście Następny z nim bespiecznie złączyć, i dotrwania w całości bydź mogli pewni, wybierzcie do Magistratur Oosby, a razem zastrzeżcie, żeby oni ściśle swoich dostrzegali powinności.

[illegible] względu.

N. R. S. S. Jeśli [illegible] zaszkodzić [illegible] nie szczurość [illegible] widzi [illegible] Rzeczypospolitej [illegible] Województw [illegible] parafii, [illegible] [illegible] [illegible] wszystkich [illegible] pospolitego uważamy.

Dostrzegam [illegible] Prawa i Instrukcya Województwa mego [illegible] potrzeba [illegible] nieprzyjacielem, co i wiele więcey [illegible] [illegible]

N. R. S. S. [illegible] Żołnierzem, [illegible] przyzwoitą wygodę, [illegible] ziemi [illegible] Nieprzyjaciela, a [illegible] wiadomość, o Dykcyonarzach [illegible] jest dopiero, [illegible] Następny z nim [illegible] [illegible] mogli [illegible] wykluczone do Magistratur [illegible] [illegible] Stanu Rycerskiego, [illegible] przy [illegible]